

▲ Ο συνεχής ακριβός δανεισμός για αποπληρωμή παλαιών χρεών καθιστά ανεδαφικό οποιονδήποτε οικονομικό στόχο

Το δυσβάσταχτο χρέος, η φτώχεια και η ανεργία ωθούν την Ελλάδα σε έξοδο από την ευρωζώνη

ΤΑ τελευταία τρία χρόνια η Ελλάδα οδεύει από το ένα σχέδιο διάσωσης στο άλλο, με το μέγεθος του δημόσιου χρέους να γίνεται όλο και μεγαλύτερο και την οικονομική κατάσταση της χώρας να επιδεινώνεται σχεδόν με γεωμετρικό τρόπο, με τη ροή των λεγόμενων κεφαλαίων διάσωσης, εξαιτίας των μέτρων ακραίας λιτότητας που συνδέονται με τα προγράμματα βοήθειας.

Στο τέλος του 2009, λίγους μήνες πριν από την επίσημη εκδήλωση της ελληνικής κρίσης χρέους, η οποία απέκλεισε επί αόριστον την Ελλάδα από τις διεθνείς πιστωτικές αγορές, η αναλογία του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ ανερχόταν σχεδόν στο 127%, που ήταν η μεγαλύτερη αναλογία δημόσιου χρέους στην ΕΕ, ακολουθούμενη από αυτή της Ιταλίας με 116% του ΑΕΠ.

Του **Χ.Ι. Πολυχρονίου***

Στο τέλος του 2010, έπειτα από ένα πακέτο διάσωσης ιστορικών διαστάσεων από την ΕΕ και το ΔΝΤ, ύψους 110 δισεκατομμυρίων ευρώ, το δημόσιο χρέος της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ είχε αυξηθεί στο εντυπωσιακό 142,8%.

Στο τέλος του 2011, και με τους ιδιώτες κατόχους ομολόγων να έχουν αποδεχθεί μείωση της ονομαστικής αξίας του ελληνικού δημόσιου χρέους που κατείχαν της τάξης άνω του 50% (ξεπέρασε το 70% σε όρους καθαρής παρούσας αξίας, καθιστώντας έτσι την ανταλλαγή του ελληνικού χρέους συμβάν χρεοκοπίας κάτω από οποιονδήποτε ορισμό), το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ είχε ανέλθει στο 165,3% (είναι γεγονός πως δεν υπάρχουν ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία ότι το «κούρεμα» του δημόσιου χρέους οδηγεί σε μείωση του χρέους).

Στο τέλος του τρέχοντος έτους και με την επίτευξη συμφωνίας για ένα ακόμη πακέτο διάσωσης για το ποσό των 130 δισ. ευρώ, η αναλογία χρέους - ΑΕΠ της Ελλάδας θα είναι στο 175%, ενώ αναμένεται να σκαρφαλώσει στο 189% το 2013.

Προφανώς, ο δανεισμός χρημάτων στην Ελλάδα είναι μια συνταγή καταστροφική. Η Ελλάδα είναι χρεοκοπημένη εδώ και τρία ολόκληρα χρόνια και το ότι αναγκάζεται να δανειζεται κεφάλαια προκειμένου να συνεχιστεί η αποπληρωμή παλαιών χρεών, τα οποία έχουν υψηλά επιτόκια, είναι αντιπαραγωγικό για σχεδόν οποιονδήποτε οικονομικό στόχο μπορεί κάποιος να φανταστεί. Η οικονομία της χώρας συρρικνώνεται περαιτέρω, καθώς οι πιστωτές απαιτούν εξαρχής σκληρά μέτρα λιτότητας (βαθείς περικοπές στον προϋπολογισμό και συνεχώς αυξανόμενους φόρους), ενισχύοντας το χρέος της χώρας, το οποίο στη συνέχεια οδηγεί σε πιέσεις για πιο αιματηρή λιτότητα, βυθίζοντας την οικονομία περισσότερο στην ύφεση.

Υπό κανονικές συνθήκες, θα αποκαλούσε κάποιος αυτό τον φαύλο κύκλο χρέους και ύφεσης «παγίδα της λιτότητας», αλλά στην περίπτωση της Ελλάδας έχει εξελιχθεί σε κάτι πολύ μεγαλύτερο από αυτό: στην πραγματικότητα το έθνος έχει πέσει σε μια «παγίδα καταστροφής», καθώς η επιδείνωση μιας οικονομικής μεταβλητής οδηγεί στην επιδείνωση της συνολικής οικονομικής προοπτικής της χώρας και η οικονομική κρίση έχει απλωθεί πάνω από το κοινωνικό πεδίο με έναν αρκετά βίαιο τρόπο, παράγοντας πρωτοφανή επί-

πεδα όλων των μορφών εγκληματικής συμπεριφοράς, ρατσισμού και ξενοφοβίας, συμπεριλαμβανομένης και της αναβίωσης ενός νεοναζιστικού κόμματος, τα μέλη του οποίου εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τον ναζιστικό χαιρετισμό, να περιγράφουν τους μετανάστες ως αποβράσματα και να τους κατηγοριοποιούν ως υπανθρώπους. Όσο για το πολιτικό σύστημα, έχει χάσει -εξαιτίας της κρίσης- κάθε λογική νομιμότητα και οι ημέρες ανοιχτών, μεγάλης κλίμακας συγκρούσεων μεταξύ διάφορων εξτρεμιστικών ομάδων ή/και μεταξύ Ελλήνων και μεταναστών μπορεί να μην απέχουν πολύ, παρά τη βαθιά και έντονη «αστικοποίηση» («bourgeoisification») της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας.

Ενδεικτικό της εξελισσόμενης καταστροφής στην Ελλάδα είναι ότι το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 7% το 2011 και κατά 7,2% το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Από το 2008, δηλαδή την έναρξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, έχει εξαλειφθεί το 20% του ΑΕΠ της χώρας - και το τέλος της καταστροφής δεν διαφαίνεται πουθενά στον ορίζοντα. Πράγματι, όπως προέβλεψε πρόσφατα ο σημερινός υπουργός Οικονομικών στο Ελληνοκινεζικό Συνέδριο Επιχειρηματικότητας, η συρρίκνωση του ελληνικού ΑΕΠ θα φτάσει στο 25% έως το 2014. Στο ενδιαίμεσο, τα επίσημα ποσοστά ανεργίας θα έχουν ξεπεράσει το 25% και αναμένεται να αγγίξουν το 30% το 2013. Όσον αφορά τα ποσοστά ανεργίας των νέων, έχουν ήδη ξεπεράσει κατά πολύ το 50% (ανέρχονται σήμερα στο 58%).

Μεταξύ 1960-2007, η Ελλάδα σημείωσε μεγάλη πρόοδο στη σύγκλιση με τις προηγμένες οικονομίες του κόσμου στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης και του βιοτικού επιπέδου (έσοχα και αν η ανάπτυξη που έλαβε μέρος στην εποχή του ευρώ ήταν σε μεγάλο βαθμό πλασματική, με το χρέος να αποτελεί την κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης και το εξωτερικό χρέος, ως αποτέλεσμα, να παίρνει εκρηκτικές διαστάσεις). Ένα σημαντικό μέρος αυτής της προόδου έχει ήδη χαθεί λόγω της ύφεσης που προκαλούν οι πολιτικές που εφαρμόζουν οι διεθνείς πιστωτές στην Ελλάδα (δηλαδή, η ΕΕ και το ΔΝΤ) τα τε-

λευταία τρία χρόνια. Από 84% που ήταν το 2009 το κατά κεφαλήν εισόδημα στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον μέσο όρο των 15 πλουσιότερων χωρών της Ευρώπης, τώρα έχει ήδη πέσει κοντά στο 70% και αναμένεται να συρρικνωθεί περαιτέρω.

Όπως θα ήταν αναμενόμενο, τα ποσοστά φτώχειας έχουν επίσης αυξηθεί, ενώ διάφορες ασθένειες που είχαν εξαφανιστεί από την Ελλάδα, όπως η ελονοσία, επανέρχονται. Ο ένας στους πέντε Έλληνες ζει πλέον σε συνθήκες φτώχειας, αλλά ακόμη πιο συγκλονιστικά είναι τα πρόσφατα στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Αρχή για την παιδική φτώχεια: 23,7% των παιδιών στην Ελλάδα ζουν σήμερα σε συνθήκες φτώχειας.

Τα ποσοστά αυτά θα αυξηθούν ακόμη περισσότερο, καθώς η οικονομία θα συνεχίσει την πτωχική της πορεία και το παραδοσιακό αδύναμο ελληνικό κράτος πρόνοιας θα καταρρεύσει παντελώς κάτω από τη διαρκή πίεση των ξένων πιστωτών για μεγαλύτερες περικοπές στον κρατικό προϋπολογισμό.

Η Ελλάδα ήδη οδεύει στο να γίνει και πάλι ένα φτωχό έθνος. Στο πλαίσιο αυτής της εξέλιξης, η προοπτική της Ελλάδας εκτός του ευρώ μπορεί σύντομα να πάψει να φοβίζει τους πολίτες ενός πολιορκούμενου έθνους. Κι αυτό θα μπορούσε να είναι πράγματι το επόμενο κεφάλαιο στο ελληνικό δράμα χρέους, από τη στιγμή που οι ηγεσίες σε Γερμανία και Βρυξέλλες παραμένουν προσκολλημένες σε άκρως λανθασμένες οικονομικές πολιτικές και ασύμφορα αντιφατικούς πολιτικούς προσανατολισμούς για τη συνοχή μιας νομιματικής ένωσης, με την ΕΚΤ να έχει ήδη δηλώσει επισήμως ότι δεν μπορεί να κάνει τίποτα περισσότερο για την Ελλάδα.

Η ωμή πραγματικότητα είναι ότι η σημερινή ηγεσία της Ευρώπης όχι μόνο έχει επιδείξει ανικανότητα ή απροθυμία να αντιμετωπίσει τις δομικές αδυναμίες του αρχιτεκτονικού οικοδομήματος της ευρωζώνης, που είναι η αιτία για τη διαιώνιση της ευρωκρίσης και η οποία απειλεί πλέον με άμεσο τρόπο την ίδια την επιβίωση του ευ-

ρωουστήματος (σε περίπτωση που στην Ιταλία η σημερινή κρίση πάρει διαστάσεις ανάλογες με αυτές στην Ισπανία το παιχνίδι για την υφιστάμενη τουλάχιστον δομή της ευρωζώνης έχει λήξει), αλλά και πρωτοφανή αδυναμία κατανόησης των πραγματικών εξελίξεων στις χώρες που μαστιάζονται από την κρίση. Η διαγραφή του ελληνικού χρέους θα πραγματοποιηθεί κάποια στιγμή ούτως ή άλλως. Όλα τα προγράμματα διαρθρωτικών προσαρμογών του ΔΝΤ καταλήγουν σε παταγώδη αποτυχία, με αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους και επαναφορά του κρατικού τομέα στη διαχείριση της οικονομικής κατάστασης μιας χώρας, προκειμένου να συνέλθει η κοινωνία από τα δεινά που προξένησε ο οικονομικός νεοφιλελευθερισμός.

Το ελληνικό χρέος έπρεπε να είχε διαγραφεί λίγο μετά με το ξέσπασμα της κρίσης. Αυτό έπρεπε να ήταν και απαίτηση των ελληνικών κυβερνήσεων, οι οποίες από την έναρξη της κρίσης ακολουθούν τυφλά τις εντολές των διεθνών κέντρων εξουσίας στοχεύοντας απλά σε ευνοϊκότερες προϋποθέσεις και όρους εφαρμογής. Στη συνέχεια, έπρεπε να είχαν προωθηθεί βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα προγράμματα για την ανάκαμψη της οικονομίας μέσω επενδυτικών κεφαλαίων από διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ και από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Τέτοιου είδους κινήσεις μπορεί να είχαν προκαταλάβει το φαινόμενο της διάδοσης της ελληνικής κρίσης χρέους στην υπόλοιπη περιφέρεια της ευρωζώνης. Τέτοιου είδους κινήσεις θα αποτελούσαν όντως πράξεις αλληλεγγύης εκ μέρους μιας νομιματικής ένωσης προς ένα πληγέν κράτος - μέλος.

Η αντιμετώπιση της ανεργίας, σε συνδυασμό με την τιθάσευση του χρέους, θα έπρεπε να αποτελούν ακρογωνιαίους λίθους της ευρωπαϊκής πολιτικής. Αντί αυτού, οι Ευρωπαίοι πολιτικοί συνεχίζουν να διατυπώνουν ασυναρτησίες περί «επιχειρηματικής εμπιστοσύνης» και να πηλολογούν περί «δημοσιονομικής ευθύνης» σε μια περίοδο έντονης οικονομικής κρίσης σε όλη την Ευρώπη και όταν η Μεγάλη Ύφεση στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες στην περιφέρεια είναι προ των πυλών.

Το μέλλον της Ελλάδας στην ευρωζώνη είναι μάλλον δυσόπινο. Το φιάσκο στην πρόσφατη συνεδρίαση των υπουργών Οικονομικών της ευρωζώνης (Eurogroup) ήταν ένα ακόμα δείγμα της τακτικής που ακολουθούν η Γερμανία και οι Βρυξέλλες τα τελευταία τρία χρόνια απέναντι στο ελληνικό πρόβλημα χρέους - δηλαδή να κλοτσάνε το... τενεκεδάκι όσο πιο μακριά γίνεται και η Ελλάδα να βυθίζεται όλο και βαθύτερα στην κρίση.

Στη συγκεκριμένη συγκυρία, ακόμη και μια ελάφρυνση του φορτίου του ελληνικού χρέους δεν θα ωφελοόσε σε τίποτα εάν δεν πάρει μπρος η ατμομηχανή της οικονομίας. Αλλά κάτι τέτοιο δεν διαφαίνεται στον ορίζοντα. Το οικονομικό δόγμα της λιτότητας αποκλείει κάθε ενδεχόμενο επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής, που είναι η μόνη ουσιαστική λύση για την έξοδο από την ύφεση. Υπό αυτή την έννοια, εξίσου δυσόπινο είναι και το μέλλον για την ίδια την ευρωζώνη. Οι νεο-χουβερλιανές αντιλήψεις της σημερινής ευρωπαϊκής ηγεσίας καθιστούν το ευρωπαϊκό νομιματικό εγχείρημα απολύτως αναστρέψιμο.

*Ο κ. Χ.Ι. Πολυχρονίου είναι ερευνητής και policy fellow στο Levy Economics Institute του Bard College στη Νέα Υόρκη

► **Οι αιματηρές περικοπές βυθίζουν την οικονομία περισσότερο στην ύφεση**

► **Οι απαιτήσεις των πιστωτών οδηγούν σε κατάρρευση του κράτους πρόνοιας**